

**GOVOR MRŽNJE
PREMA LGBTI OSOBAMA:
IZAZOVI &
RJEŠENJA**

GOVOR MRŽNJE PREMA LGBTI OSOBAMA: IZAZOVI I RJEŠENJA

Centar za monitoring i istraživanje (CeMI)
Bul. Svetog Petra Cetinjskog 96, VI/12
E-mail: info@cemi.org.me
www.cemi.org.me

Za izdavača:
Centar za monitoring i istraživanje (CeMI)

Urednik:
Teodora Gilić

Autori:
Danijel Kalezić
Andrea Rovčanin

Godina izdanja:
2024

Ministarstvo ljudskih
i manjinskih prava

Studija je nastala u okviru projekta "Doprinos suzbijanju govora mržnje prema LGBTI osobama", koji je finansiran od strane Ministarstva za ljudska i manjinska prava u Crnoj Gori. Stavovi i mišljenja izneseni u ovoj studiji ne predstavljaju nužno i stavove donatora

I UVOD	7
II POJMOVNIK	8
III DIGITALNO NASILJE I GOVOR MRŽNJE PROTIV LGBTI OSOBA	14
IV REZULTATI STUDIJE:.....	15
4.1. VISOKA PREVALENCA GOVORA MRŽNJE:	15
4.2. PLATFORME ZA ŠIRENJE DEZINFORMACIJA	16
4.3. ANONIMNOST NA ONLINE PLATFORMAMA	17
4.4. KLIMA STRAHA I NEZAŠTIĆENOSTI	17
4.5. NEDOVOLJNA PRIMJENA ZAKONA	18
4.6. DISKRIMINACIJA U INSTITUCIJAMA	19
4.7. NEDOSTATAK SVIJESTI JAVNOSTI	19
V PRIMJERI ONLINE I FIZIČKOG NASILJA USMJERENOG PREMA LGBTI OSOBAMA IZ JAVNO-POLITIČKOG ŽIVOTA CRNE GORE	21
5.1. PRIMJER BR. 1: GOVOR MRŽNJE UPUĆEN MASTER PSIHOLOGU I GESTALT PSIHOTERAPEUTU PETRU MARKOVIĆU	21
5.2. PRIMJER BR. 2: FIZIČKO NASILJE PREMA MASTER PSIHOLOGU I GESTALT PSIHOTERAPEUTU PETRU MARKOVIĆU	23
5.3. PRIMJER BR. 3: GOVOR MRŽNJE NA INTERNETU POVODOM ODRŽAVANJA 11-OG MONTENEGRO PRAJDA	24
5.4. PRIMJER BR. 4: GOVOR MRŽNJE ZBOG VJERIDBE GEJ PARA NA LOVĆENU	25
VI STAV STRUKE	26
VII PREPORUKE.....	27

I UVOD

U digitalnom dobu, prostor interneta postao je ogroman dio naših života, mjesto gdje se razmjenjuju ideje, informacije i gdje se stvaraju zajednice. Međutim, ovaj prostor može postati i polje za diskriminaciju, nasilje i govor mržnje, posebno prema ranjivim grupama kao što su pripadnici i pripadnice LGBTI zajednice. U Crnoj Gori, kao i u ostatku svijeta, važnost zaštite prava ovih zajednica u online svijetu nikada nije bila veća. Govor mržnje i digitalno nasilje predstavljaju ozbiljne prepreke za ostvarivanje ravnopravnosti, sigurnosti i slobode izražavanja LGBTI osoba.

Digitalno nasilje i govor mržnje protiv LGBTI osoba u Crnoj Gori manifestuju se na više načina, uključujući ali ne ograničavajući se na uznemiravanje, širenje dezinformacija i podstrekivanje na nasilje. Ove akcije ne samo da štete pojedincima na ličnom nivou, već i šire atmosferu netolerancije i diskriminacije u društvu. Stoga, identifikacija, prevencija i borba protiv ovih oblika nasilja su od ključnog značaja za zaštitu prava i dobrobiti LGBTI zajednice.

Ova studija ima za cilj da zaroni u problematiku digitalnog nasilja i govora mržnje protiv LGBTI osoba u Crnoj Gori. Kroz monitoring društvenih medija i internet portala, desk istraživanje, kao i intervjuisanje relevantnih stručnjaka i donosilaca odluka, studija pruža sveobuhvatnu sliku trenutnog stanja i nudi smjernice za njegovo poboljšanje. Publikacija rezultata studije dostupna je u štampanoj formi i online, na internet stranici Centra za monitoring i istraživanje (CeMI) i na društvenim mrežama, čime se teži širokoj diseminaciji nalaza i preporuka.

Direktna ciljna grupa obuhvata sudije, tužioce, službenike Uprave policije, kao i aktiviste i aktivistkinje LGBTI zajednice angažovane na promociji i zaštiti prava. Indirektno, studija se obraća i LGBTI osobama koje su bile žrtve diskriminacije ili su na bilo koji način učestvovali u sudskom postupku. Krajnji korisnici su LGBTI populacija u Crnoj Gori i predstavnici sudstva i tužilaštva koji će, zahvaljujući studiji, imati priliku da poboljšaju svoje postupanje prema LGBTI osobama u praksi.

Projekat ima za cilj da direktno utiče na praksu sudskih organa u Crnoj Gori, podstičući ih da razviju senzitivniji pristup i bolje razumijevanje potreba LGBTI osoba. Kroz edukaciju i diseminaciju materijala, kao što su brošure o primjeni člana 42a i o krivičnim djelima počinjenim iz mržnje, projekat teži da osnaži pravni okvir i praksu u odnosu na zaštitu prava LGBTI osoba.

II POJMOVNIK¹

AUT: Termin koji opisuje osobu koja se seksualno/rodno/polno identificira u javnom i/ili u profesionalnom životu.

AUTOVANJE: Čin javnog objavljuvanja da je neka osoba gej, lezbejka, biseksualna ili transrodna. Osnovno je ljudsko pravo svake osobe da odlučuje da li će, kada i kome pričati o svojoj seksualnoj orijentaciji/rodnom identitetu. Autovanje LGBT osoba bez njihovog znanja i odobrenja nije prihvatljiva niti u bilo kom slučaju opravdana praksa.

ASEKSUALNOST: Odsustvo seksualne orijentacije ili nedostatak interesovanja i želje za seksom. Asekualne osobe imaju emotivne potrebe kao i svi drugi ljudi i jednak su sposobne da stupaju u intimne veze. Asekualnost ne treba miješati s celibatom, koji je izbor ili je određen situacijom u kojoj se osoba nalazi.

BIOLOŠKI (HROMOZOMSKI) POL: Pol determinisan hromozomima (XX, XY), što podrazumijeva i jasno definisane spoljašnje i unutrašnje genitalije i određeni hormonski status za muški/ženski pol.

BISEKSUALNA OSOBA: Osoba koju fizički, emotivno, seksualno i/ili duhovno privlače osobe koje pripadaju više nego jednom polu/rodu.

CISRODNA OSOBA: osoba čiji je rodni identitet i/ili rodno izražavanje u skladu sa polom pripisanim na rođenju. Suprotno od transrodna osoba (vidi dolje).

DISKRIMINACIJA: Diskriminacija je svako pravno ili faktičko pravljenje razlike ili nejednako postupanje, odnosno propuštanje postupanja prema jednom licu, odnosno grupi lica u odnosu na druga lica, kao i isključivanje, ograničavanje ili davanje prvenstva nekom licu u odnosu na druga lica, koje se zasniva na rasi, boji kože, nacionalnoj pripadnosti, društvenom ili etničkom porijeklu, vezi sa nekim manjinskim narodom ili manjinskom nacionalnom zajednicom, jeziku, vjeri ili uvjerenju, političkom ili drugom mišljenju, polu, promjeni pola, rodnom identitetu, seksualnoj orijentaciji i/ili polnim karakteristikama, zdravstvenom stanju, invaliditetu, starosnoj dobi, imovnom stanju, bračnom ili porodičnom stanju, pripadnosti grupi ili pretpostavci o pripadnosti grupi, političkoj partiji ili drugoj organizaciji, kao i drugim ličnim svojstvima.

- **Indirektna diskriminacija:** Situacija u kojoj naizgled neutralne procedure ili prakse stavljuju osobu u nepovoljniji položaj u odnosu na druge (npr. zbog seksualne orijentacije ili rodnog identiteta).
- **Višestruka diskriminacija:** Svako neopravdano, pravno ili faktičko, neposredno ili posredno pravljenje razlike ili nejednako postupanje bazirano na više od jednog osnova za diskriminaciju pobrojanim u prethodno datoj definiciji diskriminacije.
- **Institucionalna diskriminacija:** Sistem koji se ogleda u činjenici da institucije moći (mediji, obrazovanje, ekonomija, religija i dr.) favorizuju jednu grupu (ili neke odlike) naspram drugih.

¹ Pojmovnik je preuzet iz publikacija NVO Juventas, LGBTIQ Asocijacije Kvir Montenegro i Asocijacije „Spektra“.

- **Doživljena diskriminacija:** Iskustvo diskriminisane osobe, njen subjektivni doživljaj. Doživljena diskriminacija se ne mora podudarati sa zakonskom definicijom diskriminacije.

VIKTIMIZACIJA: Specifičan termin koji označava diskriminaciju osobe zbog podnošenja tužbe ili učešća u procesu koji je pokrenula druga osoba u svojstvu svjedoka.

UZNEMIRAVANJE podrazumijeva namjerne, kontinuirane, sistematske prijetnje, vrijeđanja ili dehumanizujuće gestove, kroz pisano, verbalno ili fizičko ponašanje, a takođe i korištenje savremenih elektronskih tehnologija (mobilni, kompjuter...). Uznemiravanje neminovno:

1. izaziva strah kod učenika/ce ili od povrjeđivanja njega/nje ili uništavanja njegove/njene imovine;
2. značajno negativno utiče na učenikov/icin učinak u školi, ali i njegove/njene mogućnosti i/ili benefite;
3. značajno negativno utiče na učenikovu/icinu emotivnu ili mentalnu dobrobit;
4. ima negativan efekat na svakodnevno funkcionisanje škole.

GEJ (MUŠKARAC): Muškarac koga fizički, emotivno, seksualno i/ili duhovno privlače isključivo osobe istog pola/roda.

HTEROSEKSIZAM: Pristup koji zagovara da je heteroseksualnost jedini legitimni oblik ljudske seksualnosti, te ignoriše i osporava postojanje drugih seksualnih orijentacija.

HTEROSEKSUALNI MUŠKARAC / HTEROSEKSUALNA ŽENA / HTEROSEKSUALNA OSOBA: Osoba koju fizički i/ili emotivno privlače isključivo osobe suprotnog pola. Heteroseksualna osoba ne mora imati seksualna iskustva s osobom suprotnog pola da bi se definisala kao heteroseksualna.

HOMOSEKSUALNA OSOBA: Osoba koju fizički, emotivno, seksualno i/ili duhovno privlače isključivo osobe istog pola/roda.

HOMO-/LEZBO-/BI-/TRANSFOBIJA: Oblik kulturnih i socijalnih predrasuda koje se manifestuju kao strah, averzija, diskriminišuće ponašanje i nasilje prema osobama koje su homoseksualne ili biseksualne orijentacije te različitog rodnog identiteta, odnosno izražavanja. Kao i sve fobije, predstavlja iracionalan strah. Institucionalna homo-/lezbo-/bi-/transfobia manifestuje se kroz zakonske sankcije, patologizaciju i nepostojanje (ili postojanje neodgovarajućih) mehanizama za suzbijanje nasilja i diskriminacije. Društvena homo-/lezbo-/bi-/transfobia manifestuje se u formi fizičkog i drugih oblika nasilja, govora mržnje, diskriminacije, prijetnji, marginalizacije, društvene isključenosti, ismijavanja i uvreda.

INTERPOLNA OSOBA: Osoba čije biološke polne karakteristike (unutrašnji i spoljašnji polni organi, hormoni, hromozomi i sekundarne polne karakteristike) ne spadaju u jasno definisane muške ili ženske kategorije, ili spadaju u obje kategorije.

IZLAZAK IZ ORMARA/SJENKE/TIŠINE (eng. coming out of the closet ili, kraće - coming out): predstavlja proces prepoznavanja, prihvatanja, otkrivanja svoje seksualne orijentacije i/ ili rodnog identiteta drugim osobama i identifikacija sa homoseksualnom/

biseksualnom/trans zajednicom.

KROSDRESING (CROSS-DRESSING): Nošenje odjeće koja tradicionalno ili stereotipno pripada drugom polu u određenoj kulturi. Postoje varijacije u stepenu u kojem se osoba preoblači: od jednog do svih komada odjeće. Osobe koje su identificirane kao kros dreseri obično ne žele da modifikuju tј. prilagode svoj pol rodnom izražavanju već su u potpunosti zadovoljne njime.

KVIR (QUEER): Pojam koji označava svaki oblik odstupanja od uobičajenih društvenih konstrukata i normi ponašanja. Suština kvir teorije je dekonstrukcija i odbijanje nametnutih normi, bilo da se radi o seksualnosti, rodu, polu bilo o drugim entitetima, a polazi od činjenice da identitet nije fiksan, već je promjenljiv, odnosno fluidan. Termin kvir (queer) se ne odnosi isključivo na LGBTI osobe.

LEZBEJKA: Žena koju fizički, emotivno, seksualno i/ili duhovno privlače isključivo osobe istog pola/roda.

LGBTIQ: Skraćenica za lezbejke, gej muškarce, biseksualne, transrodne, interpolne i queer osobe.

NEBINARNA OSOBA: osoba koja se rodila kao beba bilo kojeg pola, ali se ne osjeća ni kao muškarac ni kao žena, ili se osjeća i kao muškarac i kao žena ili nešto treće.

OSOBA KOJA JE POČINILA DISKRIMINACIJU, UZNEMIRAVANJE I/ILI ZLOSTAVLJANJE može biti zaposleni/a u školi, posjetilac, učenik/ca koji u okviru školskih prostorija, školskog dvorišta i terena, kao i pomoćnih školskih prostorija, prijavljen/a za zlostavljanje, uz nemiravanje ili diskriminaciju.

OSOBA KOJA JE PRETRPJELA DISKRIMINACIJU, UZNEMIRAVANJE I/ILI ZLOSTAVLJANJE je učenik/ca koja je u okviru školskih prostorija, školskog dvorišta i terena, kao i pomoćnih školskih prostorija prijavljena da je bila subjekt maltretiranja, uz nemiravanja ili diskriminacije.

POVORKA PONOSA (ENG. PRIDE): predstavlja manifestaciju koja upozorava na predrasude, diskriminaciju i nasilje koje doživljavaju osobe ne-heteroseksualne orientacije i ukazuje na neravnopravan tretman u društvu. Povorce ponosa i marševi datiraju od juna 1969, kad je organizovan Stonvol (Stonewall) protest, gdje su LGBTI osobe iz Njujorka protestovale na ulicama nekoliko dana protiv upornog policijskog uz nemiravanja. Sljedeće godine pobuna je obilježena demonstracijama u nekoliko američkih gradova, i od tada su se godišnje demonstracije protiv homofobije i proširile po svijetu.

PODNOŠILAC ŽALBE je učenik/ca ili druga osoba koja formalno ili neformalno prijavljuje maltretiranje, uz nemiravanje ili diskriminaciju pismenim ili usmenim putem.

POLNE KARAKTERISTIKE: tjelesne osobine nekog lica koje se odnose na pol, uključujući genitalije, gonade i ostale polne i /ili reproduktivne anatomske strukture, hromozome, hormone i sekundarne polne karakteristike, a koje ne moraju oslikavati društvene norme ili medicinske definicije muškarca ili žene i mogu biti prisutne u različitom stepenu.

PRILAGODAVANJA POLA podrazumijeva fizičke i/ili socijalne intervencije sa ciljem

da osoba živi u skladu sa svojim rodnim identitetom. Može podrazumijevati uzimanje hormonske terapije, neke od operacija (npr. uklanjanje grudi/ ugradnju grudi; operacije uklanjanja reproduktivnih organa i/ili rekonstrukciju polnih organa – pravljenje vagine ili penisa); može podrazumijevati sve to zajedno, ali i ništa od ovoga, već samo življene u društvu u skladu sa sopstvenim rodnim identitetom.

ROD: Pojam koji se odnosi na društveno konstruisane uloge, ponašanja, aktivnosti i atribute koje dato društvo smatra prigodnim za muškarce i žene. Takođe, ovaj pojam podrazumijeva individualni konstrukt sopstvenog identiteta/izražavanja koji potvrđuje, negira i/ili prevazilazi društveno zadate i formirane polne i rodne uloge muškaraca i žena, kao i cijelu binarnu osnovu „muškog“ i „ženskog“.

RODNI IDENTITET: Sopstveni rodni doživljaj, koji ne mora zavisiti od biološkog pola pripisanog rođenjem. Rodni identitet tiče se svake osobe i ne podrazumijeva samo binarni koncept muškog ili ženskog.

RODNO IZRAŽAVANJE: Vizuelna i spoljna prezentacija svake osobe koja se ogleda kroz odijevanje, odjevne ili tjelesne oznake, frizuru, ponašanje i govor tijela.

SEKSUALNA ORIJENTACIJA: Emocionalna i/ili fizička privlačnost ili naklonost koja može biti prema osobama istog i/ili različitog pola. Obuhvata heteroseksualnost, homoseksualnost i biseksualnost. Treba imati na umu da se seksualna orijentacija razlikuje od seksualnog ponašanja, jer osobe ne mogu odabrati seksualnu orijentaciju, dok ponašanje mogu, a ono može i ne mora biti u skladu sa našom seksualnom orijentacijom. Tako, osobe se mogu u određenom trenutku odlučiti na biseksualno, homoseksualno ili heteroseksualno ponašanje bez obzira na njihovu seksualnu orijentaciju. S druge strane, moguće je da osoba osjeća privlačnost prema istom polu, a da nikada ne preduzme nešto u tom smjeru.

SEKSIZAM: Diskriminacija i/ili stavovi, uslovi i ponašanje kroz koje se vrši promocija stereotipa i represivnih društvenih uloga i normi na bazi pola i roda.

STREJT: Žargonski termin koji označava heteroseksualnost/heteroseksualnu osobu. Označava, prije svega, nešto pravo, bez skretanja, ali i nešto konvencionalno, što ne odstupa od normi koje su prihvaćene kao uobičajene.

TRANSRODNO (TRANS): Sveobuhvatni termin koji se koristi kako bi se opisale različite osobe, ponašanja i grupe koje imaju zajedničko djelimično ili potpuno suprotstavljanje nametnutim rodnim i polnim ulogama. Transrodnost se ne odnosi na seksualnu orijentaciju osobe.

TRANSPOLNA OSOBA: Osoba koja ima jasnu želju i namjeru da promijeni svoj pol, kao i osoba koja je djelimično ili potpuno modifikovala (uključuje fizičku i/ ili hormonalnu terapiju i operacije) svoje tijelo i prezentaciju, izražavajući svoj rodni i/ili polni identitet i osjećaj sebe.

TRANSRODNA OSOBA: Osoba čiji rodni identitet i/ili rodno izražavanje nije u skladu sa polom pripisanom na rođenju.

TROUGAO / CRNI TROUGAO/ ROZI TROUGAO: U Drugom svjetskom ratu nacisti su u konclogorima ružičastim trouglom obilježavali gejove, a crnim trouglom lezbejke, Romkinje i seksualne radnici. U to vrijeme u nacističkim logorima pogubljeno je više desetina hiljada istopolno orijentisanih osoba.

ZASTAVA DUGINIH BOJA: Najrasprostranjeniji simbol LGBTI zajednice. Verzija koju danas LGBT zajednica koristi sastoji se od 6 boja sunčevog spektra, koje simbolizuju različitost u zajednici. Zastavu je kreirao Gilbert Baker (70ih godina u San Francisku), originalna verzija je imala 8 boja, kojima je on dao i određena značenja. Šest boja koje se danas koriste po Baker-u imaju značenja:

- **Crvena** – život
- **Narandžasta** – zdravlje
- **Žuta** – sunčevi zraci
- **Zelena** – priroda
- **Plava** – harmonija
- **Ljubičasta** – duh.

ZLOSTAVLJANJE podrazumijeva sistematsko namjerno nanošenje fizičkog ili psihičkog bola jednoj ili grupi osoba, koje se ponavlja tokom vremena. Nadalje, definiše se kao namjerno pisano, verbalno, neverbalno ili fizičko ponašanje, koje uključuje prijeteći, uvrjedljivi ili dehumanizujući gest od strane druge osobe (vršnjaka/inje i/ili odrasle osobe), tako da ovakva ponašanja:

1. kreiraju zastrašujuće, neprijateljsko ili povrjeđujuće okruženje ili nanose dugotrajnu štetu;
2. izazivaju nelagodu ili poniženje;
3. utiču na samopouzdanje i samopoštovanje;
4. utiču na školski uspjeh.

Neki od oblika zlostavljanja su:

1. zadirkivanje
2. prijetnje
3. zastrašivanje
4. proganjanje
5. maltretiranje putem interneta
6. fizičko nasilje
7. krađa
8. seksualno uz nemiravanje, ili uz nemiravanje bazirano na vjeri, rasi...
9. javno ponižavanje
10. uništavanje školske i/ili lične imovine
11. društveno isključivanje, uključujući podsticanje i/ili prinudu
12. glasine ili širenje neistina

ZLOSTAVLJANJE/ UZNEMIRAVANJE PUTEM INFORMACIONIH TEHNOLOGIJA definiše se kao namjerno i ponovljeno zastrašivanje osobe korištenjem informacionih tehnologija uključujući, ali ne ograničavajući se na: "zivkanje" telefonom, SMS ili MMS poruke, e-mail-ove, blog, socijalne mreže (Facebook, Twitter, Snapchat, Tik Tok, Instagram,

itd.), čat sobe, web sajta-ova, oglase, foruma, instant mesindžere.

Ono često uključuje:

1. osvetu sprovedenu od strane učenika/ce zbog prijavljivanja ili izjave o činu diskriminacije, uznemiravanja i/ili zlostavljanja.
2. prijavljivanje diskriminacije, uznemiravanja i/ili zlostavljanja, a koje je učinjeno iz osvete, a ne stvarnog akta.
3. ponavljanje ponašanja opisanih u okviru definicija diskriminacije, uznemiravanja i/ili zlostavljanja od strane pojedinca ili grupe sa namjerom da ponizi, dehumanizuje, posrami ili izazove emotivna ili fizička bol kod određenog učenika/ce ili zaposlenog/e.

ŽIVOTNO PARTNERSTVO: zakonom uređena zajednica života dva lica istog pola, zaključena pred nadležnim organom u skladu s odredbama Zakona o životnom partnerstvu lica istog pola.

III DIGITALNO NASILJE I GOVOR MRŽNJE PROTIV LGBTI OSOBA

Digitalno nasilje i govor mržnje protiv LGBTI osoba postali su istaknuta tema u diskusijama o ljudskim pravima, socijalnoj pravdi i tehnologiji.

Digitalno nasilje se odnosi na svaki oblik agresivnog ponašanja izvršenog putem digitalnih platformi, uključujući internet, mobilne aplikacije i društvene medije. To može uključivati uznemiravanje, širenje lažnih informacija, doxxing (objavljivanje privatnih informacija bez dozvole), i druge oblike nasilja koji ciljaju pojedinca ili grupu. Pored navedenih, ono može obuhvatiti i sofisticirane metode, kao što su kreiranje i distribucija deepfake videa, koji mogu imati devastirajući učinak na živote pojedinaca, te cyberstalking, gdje se žrtve kontinuirano prate i uznemiravaju online. Ove akcije ne samo da nanose štetu reputaciji i emocionalnom blagostanju žrtava, već mogu imati i fizičke posljedice, uključujući gubitak posla, socijalnu izolaciju i u ekstremnim slučajevima, samopovređivanje ili samoubojstvo.

Govor mržnje definisan je kao bilo koji oblik izražavanja koji širi, potiče, promoviše ili opravdava rasnu mržnju, ksenofobiju, antisemitizam ili druge oblike mržnje zasnovane na netoleranciji, uključujući netoleranciju izraženu putem agresivnog nacionalizma i etnocentrizma, diskriminacije i neprijateljstva prema manjinama, migrantima i ljudima imigrantskog porekla.

Govor mržnje u digitalnom okruženju takođe dobija na intenzitetu i sofisticiranosti. Osim tradicionalnih oblika kao što su uvredljivi komentari i postovi, tehnološki napredak omogućuje širenje govora mržnje putem mimova, anonimnih platformi, pa čak i kroz upotrebu vještačke inteligencije za generisanje uvredljivog sadržaja. Ove metode često olakšavaju počiniteljima da izbjegnu odgovornost za svoje akcije.

Psihološke posljedice digitalnog nasilja i govora mržnje na LGBTI osobe su duboki i dalekosežni. Žrtve mogu doživjeti anksioznost, depresiju, smanjeno samopoštovanje i osjećaj izolacije. Učestala izloženost negativnom online okruženju takođe može dovesti do "internalizovane homofobije", gdje osobe počinju internalizovati negativne stavove prema vlastitoj seksualnosti ili rodnom identitetu.

Društvene posljedice su jednako zabrinjavajuće. Digitalno nasilje i govor mržnje ne samo da podstiču atmosferu netolerancije i mržnje, već takođe mogu uticati na politike i javno mnenje, što otežava borbu za prava i prihvatanje LGBTI osoba. Osim toga, neprestana borba protiv digitalnog nasilja odvlači resurse i energiju od aktivizma i osnaživanja zajednice.

IV REZULTATI STUDIJE:

Prikaz digitalnog nasilja, identifikacija najčešćih tema i platformi, analiza psiholoških i društvenih posljedica, stavovi stručnjaka i donosioca odluka.

4.1. VISOKA PREVALENCA GOVORA MRŽNJE:

Ova studija i sprovedena istraživanja za njenu pripremu pokazali su da govor mržnje u Crnoj Gori, posebno usmjerjen protiv LGBTI osoba, predstavlja ozbiljan problem koji zahtijeva temeljno razmatranje. To je fenomen koji se ne zaustavlja samo na pojedincima koji su njegove neposredne mete, već zahvata cijelo društvo, podstičući atmosferu netolerancije i straha. Na žalost, kako digitalna tako i tradicionalna sfera medija često odražavaju i pojačavaju ove negativne aspekte, čime se potencira stigmatizacija i marginalizacija već ranjive grupe građana. Osim toga, zakonski okvir i rad nadležnih institucija ne pružaju uvijek adekvatan odgovor na ovu pojavu, što doprinosi njenom širenju i učvršćivanju.

Društveni mediji u Crnoj Gori su snažno oružje javnog izražavanja koje može služiti kako za dobro, tako i za nažalost, za širenje govora mržnje. Kroz različite platforme – od Facebooka i Twittera do komentara na vijesti na web portalima – govor mržnje protiv LGBTI osoba često prolazi nekažnjeno. Takve poruke ne samo da oštećuju pojedince na koje se odnose, već utiču i na percepciju LGBTI zajednice u širem društvenom kontekstu, dehumanizujući ih i stvarajući neprijateljsko okruženje.

Tradisionalni mediji, poput televizije i štampanih novina, takođe igraju ulogu u perpetuiranju stereotipa i diskriminacije. Sensacionalističko izvještavanje i nedostatak osjetljivosti često dovode do situacija u kojima su LGBTI osobe predmet negativne pažnje, predstavljajući ih kroz prizmu predrasuda i neinformisanosti. Važno je naglasiti da govor mržnje prema LGBTI osobama u tradisionalnim medijima u velikoj većini dolazi iz medija iz regiona koji svoj program emituju i u Crnoj Gori.

U oba ova medija, zakonski nedostaci u Crnoj Gori doprinose problemu. Iako su određeni zakoni na mjestu da se suprotstave govoru mržnje, primjena tih zakona često nije dosljedna. Nadležne institucije, uključujući pravosudne organe i tijela za regulaciju medija, nisu uvijek proaktivne u identifikaciji, gonjenju i kažnjavanju počinjoca.

Posljedice širenja govora mržnje su duboko razarajuće. LGBTI osobe u Crnoj Gori suočavaju se sa strahom od otvorenog izražavanja svojih identiteta, strahujući od osude, nasilja, pa čak i od gubitka posla ili porodice. Ova klima straha ide ruku pod ruku sa diskriminacijom, gdje se prava i mogućnosti za rad, stanovanje i socijalno uključivanje LGBTI osoba ograničavaju.

Psihološke posljedice su takođe štetne. Istraživanja pokazuju da izloženost govoru mržnje može voditi do povećanih nivoa stresa, anksioznosti i depresije. Ovo ne samo da utiče na pojedinačno mentalno zdravlje, već i na društvenu koheziju, jer atmosfera straha i netolerancije potkopava osnovne vrijednosti poštovanja i razumijevanja različitosti.

Zaustavljanje ovog trenda zahtijeva hitnu i koordinisanu akciju. Neophodno je unapređenje i stroža primjena zakonskog okvira, kao i jačanje kapaciteta nadležnih institucija da prepoznaju i djeluju protiv govora mržnje. Takođe, potrebno je raditi na obrazovanju i podizanju svijesti u medijima i široj javnosti o štetnosti govora mržnje i potrebi za njegovim suzbijanjem.

Kroz ove mјere, moguće je raditi na stvaranju inkluzivnijeg društva koje cjeni raznoličitosti i pruža jednake mogućnosti za sve svoje članove, bez obzira na njihovu seksualnu orijentaciju ili rodni identitet. Eliminacija govora mržnje nije samo pitanje pravde za LGBTI osobe, već i neophodan korak ka ostvarenju pravednijeg i tolerantnijeg crnogorskog društva.

4.2. PLATFORME ZA ŠIRENJE DEZINFORMACIJA

Platforme za širenje dezinformacija igraju ključnu ulogu u oblikovanju javnog mišljenja, a njihov uticaj na percepciju LGBTI zajednice u Crnoj Gori je veliki. U digitalnom dobu, informacija se širi brzinom svjetlosti, a sa njom i dezinformacije koje često za cilj imaju potkopavanje prava i dostojanstva marginalizovanih grupa. Dezinformacije i negativni stereotipi o LGBTI osobama ne samo da pogoršavaju već postojeće predrasude i netoleranciju, već stvaraju i okruženje u kojem se negativni stavovi i diskriminatorno ponašanje normaliziraju.

Online prostori, poput društvenih mreža, foruma i komentara na vijestima, često su plodno tlo za širenje neistina i narušavanje realne slike o LGBTI osobama. Kroz vješto maskiranje govora mržnje u "slobodu izražavanja", pojedinci i organizacije koji su anti-LGBTI orijentisani manipulišu percepcijom javnosti, iznoseći netačne tvrdnje koje predstavljaju LGBTI osobe kao prijetnju društvenim vrijednostima i stabilnosti.

Uz to, dio medija iz regionala koji emituje program u Crnoj Gori, bilo zbog senzacionalizma ili iz ideoloških razloga, često se hvata u koštač sa ovim temama bez adekvatne provjere činjenica ili pružanja konteksta koji je nužan za razumijevanje kompleksnosti i diverziteta LGBTI iskustava. Rezultat je jednostrana i često negativna slika koja već postojeće negativne stereotipe i predrasude.

Nadalje, dezinformacije u online prostoru omogućavaju lakše grupisanje istomišljenika, što dovodi do stvaranja "echo soba" gdje se predrasude i netolerancija ne samo da održavaju, već i pojačavaju. Ove "echo sobe" stvaraju iluziju široko rasprostranjenog konsenzusa protiv LGBTI zajednice, što može imati ozbiljne posljedice po individualne članove zajednice, uključujući porast nasilja i diskriminacije.

Pred nasiljem koje se pojačava u digitalnom prostoru, odgovor mora biti višeslojan. Ovo uključuje ne samo pravne i regulatorne mјere koje će se baviti širenjem dezinformacija i govora mržnje, već i obrazovne inicijative koje promovišu kritičko razmišljanje i medijsku pismenost među građanima. Kroz jačanje kapaciteta svakog pojedinca da kritički procijeni informacije koje prima, zajedno sa stvaranjem inkluzivnijih medijskih politika, može se suprotstaviti štetnom uticaju dezinformacija i podržati izgradnja društva koje se temelji na poštovanju, razumijevanju i prihvatanju različitosti.

4.3. ANONIMNOST NA ONLINE PLATFORMAMA

Anonimnost na online platformama često se smatra mačem sa dvije oštice. Dok sa jedne strane pruža slobodu izražavanja i štiti privatnost korisnika, sa druge strane stvara prostor u kojem se može odvijati nekažnjeno nasilno ponašanje. U kontekstu govora mržnje i digitalnog nasilja, anonimnost znatno komplikuje proces identifikacije i procesuiranja počinioca.

Ova zaštitna barijera omogućava pojedincima da bez straha od direktnih represalija izražavaju mišljenja koja bi inače mogla biti sankcionisana u offline kontekstu. U virtualnom svijetu, osnaženi osjećajem da su izvan dosega zakona, neki korisnici postaju smjeliji u iznošenju ekstremnih stavova, širenju lažnih informacija i ciljanom uznemiravanju pojedinaca ili grupe. Ovaj obrazac ponašanja ne samo da ugrožava žrtve, već i erodira temelje digitalne civilnosti i sigurnosti.

Zbog anonimnosti, žrtve često osjećaju bespomoćnost i frustraciju. Oni koji su na meti takvih napada mogu se susresti sa ograničenim opcijama za zaštitu ili pravnu odmazdu, jer počinioci koriste razne taktike da sakriju svoj identitet. To uključuje korištenje VPN servisa, lažnih profila i komplikovanih metoda enkripcije, čime se dodatno otežava njihovo praćenje.

Nekažnjivost koju omogućava anonimnost stvara kulturu straha i cenzure među onima koji su meta nasilja, dok istovremeno doprinosi spiralni ćutnji gdje žrtve osjećaju da prijavljivanje incidenata nema smisla. Ovo može dovesti do smanjenja povjerenja u efikasnost pravnog sistema.

Suočavajući se s ovim izazovima, potrebno je razmotriti kako regulisati i kontrolisati anonimnost na internetu kako bi se zaštitili korisnici, a istovremeno očuvala njihova sloboda izražavanja. Potrebni su novi pristupi koji uključuju napredne tehnološke rješenja za identifikaciju i praćenje digitalnih otisaka, uz strože pravne mјere koje će se primjenjivati na online platformama. Takođe, platforme moraju raditi na unapređenju svojih alata za prijavu i moderaciju sadržaja, kako bi osigurale brzu i efikasnu reakciju na slučajeve govora mržnje i nasilja.

U krajnjoj liniji, borba protiv nekažnjivosti koju nosi anonimnost na online platformama zahtijeva kombinovanu akciju: zakonodavne promjene, tehnološke inovacije, edukaciju korisnika i odgovornije upravljanje platformama.

4.4. KLIMA STRAHA I NEZAŠTIĆENOSTI

Kada oni koji šire mržnju ostaju nevidljivi iza zida anonimnosti, njihove žrtve se često osjećaju beznadežno u potrazi za pravdom. U nedostatku efikasnih mehanizama za identifikaciju i procesuiranje, oni mogu ponavljati svoje napade, što dovodi do toga da se LGBTIQ osobe osjećaju izolovano i nezaštićeno. Taj osjećaj nezaštićenosti pogoršava se kada institucije koje bi trebale da štite građane ne preuzmu odgovarajuće korake da se suprotstave ovoj pojavi.

Strah koji proizlazi iz takvog okruženja snažno utiče na slobodu izražavanja i učestvovanje LGBTQ osoba u društvu. Svaki aspekt njihovih života, od online prisustva do javnog izražavanja i učešća u zajedničkim aktivnostima, može biti suzbijen iz straha od izlaganja nasilju i uznemiravanju. To ne samo da ograničava njihovu slobodu izražavanja, već umanjuje i njihov doprinos društvenom i kulturnom životu, čime se uskraćuje cijela zajednica za njihove jedinstvene perspektive.

Ovakva atmosfera ograničava vidljivost LGBTQ osoba i njihovo slobodno izražavanje, što može dovesti do "tišine" unutar zajednice. Kada LGBTQ osobe ne mogu otvoreno govoriti o svojim iskustvima bez straha od odmazde, stvara se ciklus šutnje i nevidljivosti koji otežava borbu za jednakost i prava. To je posebno problematično u slučajevima kada su ti pojedinci i zajednice primorani živjeti "dvostrukе živote", gdje se njihov online identitet drastično razlikuje od stvarnog, iz straha od identifikacije i mogućih posljedica.

Da bi se razbila ova klima straha i nezaštićenosti, potrebno je raditi na više frontova. Prvo, jačanje zakonskih okvira koji se odnose na digitalni prostor, osiguravajući da anonimnost ne postane izgovor za nekažnjivost. Drugo, podizanje svijesti o štetnosti govora mržnje i njegovim realnim posljedicama može pomoći u stvaranju manje tolerantnog stava prema ovakvim postupcima. Na kraju, potrebno je osnažiti samu LGBTQ zajednicu, pružajući alate i resurse koji im mogu pomoći da se suprotstave govoru mržnje, izgrade sigurnije online prostore i ojačaju svoje prisustvo u društvu.

4.5. NEDOVOLJNA PRIMJENA ZAKONA

Studija je pokazala da u Crnoj Gori zakonodavstvo uključuje kaznene odredbe koje se odnose na govor mržnje. Međutim, uprkos postojanju ovih zakona, njihova primjena često je neadekvatna. Nedostatak efikasnog sprovođenja pravde kada je u pitanju govor mržnje nije samo zakonski problem, već i pitanje socijalne pravde i ljudskih prava.

Činjenica je da, dok zakoni formalno postoje, oni u praksi ne pružaju dovoljnu zaštitu, niti služe kao odvraćanje za one koji bi se ogriješili o iste. Kazne koje se izriču počiniocima govora mržnje često su blage i ne reflektuju ozbiljnost njihovih djela, ni posljedice koje ta djela imaju na žrtve. To je posebno izraženo u digitalnom prostoru, gdje anonimnost dodatno otežava procesuiranje i gdje se govor mržnje brzo širi.

Kada govorimo o posljedicama nedovoljne primjene zakona, jedan od najvećih problema je osjećaj nezaštićenosti koji žrtve trpe. Osobe koje su bile mete govora mržnje mogu osjetiti da ih sistem nije samo iznevjerio, nego da ih je u neku ruku i napustio. To doprinosi klimi straha, gdje se osobe izložene mržnji osjećaju nesigurno u vlastitoj zemlji, među svojim sugrađanima, pa čak i u svojim domovima.

Dugoročne posljedice ovakvog stanja su višestruke. Ne samo da se ohrabruje ponavljanje takvih postupaka od strane onih koji ih čine, već se takođe šalje poruka da društvo i državne institucije neće adekvatno reagovati na govor mržnje.

Da bi se ova situacija poboljšala, neophodno je djelovanje na nekoliko frontova: jačanje zakonodavstva u skladu s međunarodnim standardima, efikasnija edukacija sudske i policijske službenika o važnosti borbe protiv govora mržnje, te podizanje svijesti u javnosti o štetnosti i nedopustivosti takvih djela. Takođe, važno je i jačanje podrške žrtvama, kako

bi se osiguralo da njihovo iskustvo bude uzeto u obzir i da dobiju pravnu i emocionalnu pomoć koja im je potrebna.

4.6. DISKRIMINACIJA U INSTITUCIJAMA

Diskriminacija u institucijama predstavlja jednu od najvećih prepreka u borbi protiv govora mržnje i promociji jednakosti. U Crnoj Gori, unazad nekoliko godina LGBTI osobe se suočavaju i sa institucionalnom diskriminacijom. Takve predrasude su duboko ukorijenjene i ne samo da reflektuju stavove pojedinih zaposlenih u institucijama, već i sistemski nedostatak razumijevanja i zaštite. Ovo je posebno problematično s obzirom na to da institucije, od pravosuđa do obrazovanja i zdravstva, treba da budu stubovi jednakosti u svakom društvu.

Pravni postupci koji su u toku protiv države mogu se smatrati indikatorom stanja ljudskih prava unutar nje. Oni su jasan signal da postoji značajan jaz između zakonskih okvira i njihove implementacije u praksi. Međutim, kada pravosudne institucije ne uspiju da osiguraju pravdu, ili kada se percipiraju kao dio problema, to može ozbiljno ometati prijavu slučajeva govora mržnje. Ako osobe iz LGBTI zajednice osjećaju da njihove prijave neće biti tretirane s potrebnom ozbiljnošću ili da će ih to izložiti daljoj diskriminaciji, mnoge će se odlučiti da ne prijavljuju incidente.

Za rješavanje ovog problema, neophodno je da institucije preuzmu jasne korake ka iskorjenjivanju diskriminacije unutar svojih redova. Ovo uključuje ne samo jačanje i sprovođenje antidiskriminacionih politika, već i izgradnju kapaciteta i obuku zaposlenih o specifičnim potrebama i pravima LGBTI osoba. Takođe, potrebno je osigurati da se žrtve govora mržnje i diskriminacije mogu obratiti za pomoć bez straha od revictimizacije ili zanemarivanja.

4.7. NEDOSTATAK SVIESTI JAVNOSTI

Nedostatak svijesti javnosti o pravima LGBTI osoba i štetnim efektima govora mržnje jeste izazov sa kojim se Crna Gora suočava. Mnogi građani nisu dovoljno informisani o osnovnim pravima koja proističu iz ljudskih sloboda, kao ni o posljedicama koje govor mržnje ima na pojedince i društvo u cjelini.

LGBTI prava su, nažalost, često predmet nesporazuma i neznanja. Iako su ona inherentno dio univerzalnih ljudskih prava, mnogi ljudi u Crnoj Gori ih još uvijek vide kao "specijalne privilegije". Ovaj nedostatak razumijevanja dovodi do pasivne ili aktivne podrške diskriminacijskim stavovima i politikama, čime se doprinosi marginalizaciji LGBTI osoba.

Štetni efekti govora mržnje se ne zaustavljaju samo na pojedincima koji su direktno ciljani. Oni imaju širi društveni uticaj, podstičući atmosferu straha i netrpeljivosti, koja može podržati društveni sklad i doprinijeti socijalnoj fragmentaciji. Govor mržnje može stvoriti "dopustivu klimu" za nasilje, u kojoj se nasilni činovi protiv LGBTI osoba smatraju manje ozbiljnim ili čak opravdanim.

Javnost u Crnoj Gori često nije svjesna da govor mržnje ima dugoročne posledice po mentalno zdravlje žrtava, uključujući povećan rizik od depresije, anksioznosti i samoubilačkih misli. Osim toga, kada je govor mržnje usmjeren na LGBTI zajednicu, to

ne samo da šteti pojedincima, već i umanjuje kvalitet demokratije i poštovanje ljudskih prava u društvu.

Da bi se adresirao nedostatak svijesti, potrebno je pokrenuti sveobuhvatne edukativne kampanje, koje će informisati javnost o ljudskim pravima i socijalnoj šteti koju govor mržnje nanosi. Obrazovni sistemi treba da ugrade kurikulume koji promovišu razumijevanje i poštovanje različitosti, dok mediji i kampanje treba da se fokusiraju na razbijanje mitova i predrasuda koje okružuju LGBTI zajednicu.

V PRIMJERI ONLINE I FIZIČKOG NASILJA USMJERENOG PREMA LGBTI OSOBAMA IZ JAVNO-POLITIČKOG ŽIVOTA CRNE GORE

5.1. PRIMJER BR. 1: GOVOR MRŽNJE UPUĆEN MASTER PSIHOLOGU I GESTALT PSIHOTERAPEUTU PETRU MARKOVIĆU

Ozbiljan problem savremenog društva je sve veća prisutnost govora mržnje koji se najčešće širi putem društvenih mreža, kao i tradicionalni stereotipi koji su, još uvijek ostali ukorijenjeni u crnogorskom društvu.

Govor mržnje prema LGBTI zajednici predstavlja ozbiljan problem koji ne samo da potkopava temeljne vrijednosti ljudskog dostojanstva, nego i stvara atmosferu neprijateljstva i diskriminacije. Kroz ovakvu analizu govora mržnje i nasilja CeMI želi baciti svjetlo na ozbiljinost situacije i sve češću torturu kroz koju prolaze LGBTI osobe.

Jedan od takvih primjera jeste i crnogorski psiholog Petar Marković koji se suočava sa prijetnjama i uvredljivim komentarima na društvenim mrežama, poslije njegovog gostovanja na crnogorskoj televiziji.

Marković je u intervjuu Vijestima povodom ovog događaja izjavio: *"Mislim da je ovo što se meni desilo pokazatelj da smo većinski društvo koje nije tolerantno na različitosti. Okidač je bila pretpostavljena seksualnost. Uvrede su najčešće počinjale s tim " vidi na šta liči, na žensko..."*

Fotografije: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 i 10.

The image contains two side-by-side screenshots of social media posts. The left screenshot shows a profile picture of Petar Marković with a caption in Montenegrin. Below it is a comment from 'Mirela Dasic' with a reply from 'mirkonkcevic'. The right screenshot shows a video thumbnail of Petar Marković speaking into a microphone, with a comment from 'Saska Ivanovic' at the bottom.

Screenshot 1 (Left):

Volim Podgoricu
18. srpnja 2023.

Zbog uvredljivog komentara na račun Petra Markovića, prekršajna prijava protiv jedne osobe

103 Sviđa mi se | 95 komentara | Podjeli | Najrelevantnije

Napisite komentar...
Mirela Dasic

Ciji si ti? Miloradov... A majka kako ti se zove? Božo

mirkonkcevic 5w
Kakva bolestina pi daleko ti kuca gubo jedna

48 likes | Reply | See translation

Screenshot 2 (Right):

Objava Brano Mandić
18. svibnja 2023.

Psiholog Petar Marković napadnut je od internet rulje, one koja bi da zastražeju po selu i određuje kako da živimo. Prozivali su ga na slavnoj Happy TV, zgražavali se pred njegovom slikom i pujdali na lice. Pogledajte i čujte Petra Markovića:

Tisha Gordic i 709 drugih
673 komentara | 34 dijeljenja

Sviđa mi se | Komentar | Podjeli | Najrelevantnije

Saska Ivanovic
Ovo prvo sebe da emancipujem pa onda sinove.ne razumijem potenciranje ovako

Objava Brano Mandić

Tisha Gordic i 709 drugih 673 komentara 34 dijelje Sviđa mi se Komentar Podijeli Najrelevantnije

Saska Ivanovic Ovo prvo sebe da emancipujem pa onda sinove ne razumjem potenciranje ovako nečeg. neka zivi kako oce za sebe ali ne ubjeđuje nas da je ovo ok. 35 tj. Sviđa mi se Odgovor 110 Brano Mandić odgovara - 25 odgovora

Jelena Cokic Bogdanovic Ja sam Jelena i ako ja kazem da sam Vesna onda ce da me strpaju u ludnicu. Ali ako Pera kazee da je Vesna onda je na tvu. On sam sebe ne privata ko je a mi svi na silu moramo da privratimo ko nije. Ulazi nam zapadna bolest polako ali sigurno na vrata. Ucite decu ljudi ko Bogu vas molim. 35 tj. Sviđa mi se Odgovor 804 Miles Davis odgovara - 30 odgovora

Milos Vasovic Kome ovaj nesretnik da pomogne... Pa njemu treba i lekić i boca u glavu... Pravi detlič... Muskarcina. 35 tj. Sviđa mi se Odgovor 81 Darijančević Ž. Jasmina odgovara - 1 odgovor

Mirjana Josić Sta je ovo i sta ona ima da predaje necijoj deci? Klovn. Verovatno ga deca i gledaju kao cudnu spodobu. To im odvraća pažnju da prate sta on usposte prica. Kome je potreban ovakav lik,neka ga vidi kuci. Ja svom detetu ne bi dozvolila da ide u školu u kojoj se pojavljuju ovakve akarde. 35 tj. Sviđa mi se Odgovor

 63 magdalanelanovic and aesop05 Original audio #Adriatelevizija #petarmarković See translation vutv216 4w Moze on da obuce sta hoce i prica sta hoce pol na rođenju odreduju XX i XY hromozomi. I to je to. Nema trećeg pola. 9 likes Reply See translation View all 7 replies jelena_vusurovic 6w Sta ljudi osjećaju kad vide Petra? NESIGURNOST 66 likes Reply See translation View all 6 replies damianovic 5w 661 likes December 10, 2023

Objava Brano Mandić

Goran Djokovic Pitranje za voditelja,zasto forisiramo na svim televizijama lgbt populaciju su oni nesto bolji,pametniji od tradicijskih koji prirodno potenciraju porodicu,nastavak vrste pa da je bilo po ovome i njegovim shvatnjima ne bi ga ni bilo..... 35 tj. Sviđa mi se Odgovor 146 Brano Mandić odgovara - 15 odgovora

Nataša Dujkanovic Uzas nad uzasima. Zlo i naopako. Kada nece neko da se leci izgleda ovako Pomozi Boze gospode 35 tj. Sviđa mi se Odgovor 65 Vika Hidzama Nesreća nikad ne dolazi sama...šta će ovo ljudsko biti bez sopstvenog identitet-a pa i malo dijetje sebe upoznaje istražuju svoje tijelo i kad progovori vec zna da li je mulko ili žensko...ovo je progovorio ali još ne zna šta je...ko nas je kao narod kleo nije dangubio... 33 tj. Sviđa mi se Odgovor 16 Juso Kamicic odgovara - 2 odgovora

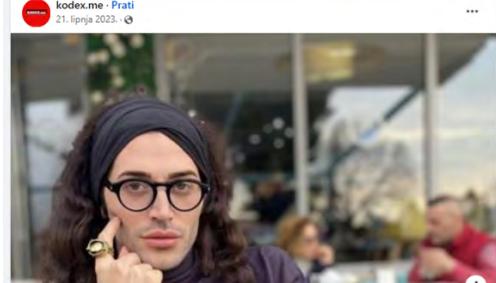
Bela Stela Mozete li da nam kazete gdje je doticni završio fakultet? Danas se psihologom naziva svakaku susa koja završi kurs od par mjeseci. Za doticnog nisam nista lijepo cula...svojim ponasanjem pokusava sebi da da na nekom znacaju...a o tome koliko je strucan suvisna je svaka prica. 35 tj. Sviđa mi se Odgovor 83 Neven Lukov Janic Nezanimljiva prica... da ne kazem ofucana. tipa manjak ljubavi i manjak empatije. to ove frizerke sto kupljuju kurseve iz psihoterapije furaju...veoma neekolovantan... loš akcenat za jednog predavača u školi...ali dobar stajning!! 35 tj. Sviđa mi se Odgovor Uredjeno 38

Objava kodex.me

31 tj. Sviđa mi se Odgovor Mico Otašević Pl. 31 tj. Sviđa mi se Odgovor Rade Djuricic Ocitno nije problem u nama vec i tebi. 31 tj. Sviđa mi se Odgovor Nenad obnovitelj Pera Pera Mrss 31 tj. Sviđa mi se Odgovor 31 tj. Sviđa mi se Odgovor Smještaj Hr. Ovom ih orah i u ruke 31 tj. Sviđa mi se Odgovor Sasa Djuricic Nasto ovo lici 31 tj. Sviđa mi se Odgovor Vuko Nedovic Toliko problema u CG a oni svaki dan ista tema za ovakve idiole. Sramota 31 tj. Sviđa mi se Odgovor Uredjeno 31 tj. Sviđa mi se Odgovor Jagodica Bobica Ljudi moji, pa dokle vise? Nikoga ne zanima guzica toga momka, nije nas briga sto trpa u nju ni ko ga trpal Ako ce da radi, kao sav normalan narod, nek radi, ali ajde bre vise, po dio i drobito u jednom moronu i tome sto on cini u 4 zidai Nije bas brigal Imamo svojih muka, ako mu je do jeđanja nek to radi doma sa kim hoće, neka nisu zaobijedili!!! 31 tj. Sviđa mi se Odgovor Odlabirano je najrelevantnije pa su neki komentari možda odstranjeni/filtrirani.

mi3i2b 5w Rope je bolesnik 11 likes Reply See translation

gaga_nikolic85 5w Petar je jako bolestan 7 likes Reply See translation

 21 lipnja 2023. kodex.me - Prati ... magdalanelanovic and aesop05 Original audio gostu u 3 licu ? !? 1 like Reply See translation sanja_in_wonderland 5w Nit si zenstven, niti muzevan 😊 7 likes Reply See translation leave_me_alone_0_5w Sta je onda petar ? Pa petar je jedan izrod kojega se srami čeli iza i sira familija kao i svi markovići ... Ma svi su oni budale petar je jedini u pravu 11 likes Reply See translation marko_komlenac 5w De si strina, nijesam te prepozna'. 12 likes Reply See translation 661 likes

KODEX.ME Kako je različitost postala državni neprijatelj broj 1: Napad na Petra Markovića pokazao veličinu problema CG društva

5.2. PRIMJER BR. 2: FIZIČKO NASILJE PREMA MASTER PSIHOLOGU I GESTALT PSIHOTERAPEUTU PETRU MARKOVIĆU

Nasilje i govor mržnje prema osobama iz LGBTIQ zajednice u Crnoj Gori su u zabrinjavajućem porastu, dok istovremeno zaostaje adekvatan sistemski odgovor i reagovanje nadležnih institucija. Ovakva situacija stvara ozbiljne probleme za svakodnevni život LGBTIQ osoba u Crnoj Gori.

Prvi slučaj fizičkog nasilja protiv crnogorskog psihologa Petra Markovića označen je nizom prijetnji putem društvenih mreža, koje su na kraju eskalirale u stvarne napade.

Marković je bio meta dva nasilna incidenta: prvo od strane grupe mladića u Baru, gdje su mu nanijeli lakše povrede, a zatim od nepoznatog taksiste koji je iz svog vozila počeo vrijeđati i prijetiti Markoviću i prolaznika u Podgorici koji se pridružio ovim uvredama.

Povod za početak ovakvih nasilnih oblika je gostovanje g. Markovića na crnogorskoj TV E u maju. Ovaj slučaj nasilja prijavljen je nadležnim organima. Zatim se Marković oglasio, poentirajući da je stvorena atmosfera linča nakon njegovog gostovanja na televiziji, gdje je govorio o ljudskim slobodama i "bio netipično obučen za psihologa i muškarca".

Fotografije: 11, 12, 13 i 14.

Andrija
Prijavi komentar

15-06-2023 14:47h

@ja

Kako nesto prečesto napadaju Petra Markovica. Bice da je on ispravan a čitav ostali svijet svi su krivi.

+84
-60
ODGOVORI

Naslovna • Vijesti • Društvo

Prijavljeno ugrožavanje bezbjednosti psihologa Petra Markovića

"Očekujemo da će stručna javnost prestati da čuti i žmuri na ovakva i slična dešavanja, i da ćemo podići glas i konačno prestati da se bavimo liječenjem posljedica, već se posvetiti uzrocima i prevencijom svih vidova nasilja kojima smo svakodnevno izloženi"

37883 pregleda f 595 reakcija 80 komentar(a)

VOLIMPODGORICU.ME
251 komentar Jеданпут подјељено

Sviđa mi se
Komentar
Podjeli

Napišite komentar...
Najrelevantnije

Duro Martinović
Izopachen, isfrustriran, drzak, bezobrazan i žalosan primjerak muškog rođala Greota, danas je dece, čemu se sve pridaje važnosti, što se sve servira u javnosti, što im se natuširaju devijantni ljudi bez nade i izgubljene duševi!!

23

milos

07-05-2023 09:38h

Prijavi komentar

@Fedja

Treba uesti kriterijume ko moze upisati psihologiju i biti primer drugima.

+326

-156

ODGOVORI

5.3. PRIMJER BR. 3: GOVOR MRŽNJE NA INTERNETU POVODOM ODRŽAVANJA 11-OG MONTENEGRO PRAJDA

U Podgorici se 21. oktobra, 2023 godine održao 11-ti Montenegro Prajd pod sloganom "Samoodređenje". Zgrada Vlade i zgrada Predsjednika Crne Gore je bila osvijetljena dugim bojama u znak podrške Montenegro Prajdu.

Međutim, i tu smo primjetili raširen govor mržnje iskazan u komentarima na društvenim mrežama i u medijima.

Fotografije: 15, 16 i 17.

Naslovna • Vijesti • Društvo

Održan Montenegro Prajd - "bez prihvatanja nema promjene"

U Podgorici održan 11. Montenegro Prajd pod sloganom "samoodređenje"

88714 pregleda 70 reakcija 68 komentar(a)

POBJEDA.ME
Jedanaesti Montenegro prajd 21. oktobra u Podgorici - Pobjeda

Jedanaesti Montenegro prajd biće održan 21. oktobra u Podgorici, najavljeno je na otvaranju iz...

59 komonta

Sviđa mi se Komentar Podjeli

Najrelevantnije

Napišite komentar...

Stanimir Jovanović
Montenegro prajd ili kongres demokrata?

Sviđa mi se Odpovet 22 t. Uredjivo 5

Milic Janjusevic
Svakko podržava ovaj skup je djavoli podanik

Vlada Crne Gore ●

Pregled Komentari

Povodom Međunarodnog dana ponosa #LGBTI osoba, zgrada Vlade je osvijetljena dugim bojama. Queer Montenegro

Najrelevantnije

Radeško-Deka Mihalović
U kući vam je radilo

Sviđa mi se Odpovet 22 t. Uredjivo 21

Sophie Macomessafi
Ako neko sa Zapada, a velika je vjerovatnoća da oče, polito uvođe boletine svake vrste, na svim nivovima, uvede nekakav dan ljudskog izmeta, da li će te na ovakav način da obilježite i taj dan? Ili dan anahog otvara. Ili dan pensa. Hvala unaprijed na odgovoru

Sviđa mi se Odpovet 22 t.

Napišite komentar...

Povodom Međunarodnog dana ponosa #LGBTI osoba, zgrada Vlade je osvijetljena dugim bojama. Queer Montenegro

5.4. PRIMJER BR. 4: GOVOR MRŽNJE ZBOG VJERIDBE GEJ PARA NA LOVCENU

Od 2020. godine u Crnoj Gori je moguće sklapanje životnog partnerstva lica istog pola.

2023. godine na vidikovcu kod Njegoševog mauzoleja na Lovćenu vjerio se gej par. Kada je informacija o ovoj vjeridbi objavljena na društvenim mrežama krenula je lavina negativnih komentara i uvreda.

Fotografije 18, 19, 20 i 21.

tv_teuta • Follow
Original audio
Caught this on camera! Cutie 😊
JoyPixels.com
2 likes Reply
zzzar 23w
"Namirisa junak na junaka"
1 like Reply See translation
svesna1968 23w
Bolesno 😐
1 like Reply See translation
View all 1 replies
stefanbunglow 23w
Pi, dace Bog da se ovakvi ne mnoze .uzas...
7 likes Reply See translation
View all 12 replies
360 likes
August 22, 2023

fuki_83 23w
Promovisemo evropske vrijednosti.
Pu jebo vas otac bolesni!!!
54 likes Reply See translation
View all 18 replies
lidijaosmanovic 23w
Njegos pravi salto u grob
122 likes Reply See translation
View all 12 replies
anelia_cobic 23w
Iri ih je gurnuti da se slome 😂😂
49 likes Reply See translation
View all 3 replies
360 likes
August 22, 2023

Portal Analitika
22. kolovoza - 5
"Crna Gora na koju će neki morati da se naviknu"

PORTALANALITIKA.ME
"Ove godine na Lovćenu": Gej par se vjerio na vidikovcu kod Mauzoleja (VIDEO)
Snimak gej para koji se vjerio na vidikovcu kod Mauzoleja na Lovćenu postao je viralan na društvenim mrežama.

Volim Podgoricu
22. Kolovoza - 5
Gej par se vjerio na Lovćenu (VIDEO)
Neobična vjeridba na Lovćenu - gej par se vjerio na vrhu Njegoševog mauzoleja, a nakon objave na društvenim mrežama došlo je do velike negativne reakcije i uvreda.

357 434 komentara

VI STAV STRUKE

Tokom pripreme ove studije CeMI je istražio izazove i perspektive različitih aktera u Crnoj Gori u pogledu govora mržnje, zločina iz mržnje, i zaštite prava LGBTI osoba, kroz intervjue sa ljudima koji se na različite načine bave ovom problematikom.

Istraživanje je pokazalo da osoba iz pravosuđa koja je učestvovala, navodi da su zakonski okviri za zaštitu LGBTI osoba prisutni i implementirani kroz određene članove Krivičnog zakonika, posebno izdvajajući član 42a. Međutim, ističe da "postoje zakonski okviri za zaštitu LGBT osoba... ali koji se nedovoljno primjenjuje". Ovaj nedostatak primjene se, odražava u malom broju procesuiranih slučajeva, uprkos vidljivoj prisutnosti govora mržnje i zločina iz mržnje u društvu. Takođe ističe značaj edukacije za Upravu policije i tužilaštvo u prepoznavanju i procesuiranju ovih zločina, kao i za sudije, čime bi se poboljšalo postupanje sa predmetima koji se tiču prava LGBTI osoba.

Učesnik iz Uprave policije Crne Gore opisuje da je saradnja sa LGBTI zajednicom "veoma kvalitetna i dvosmjerna", što pokazuje otvorenost i spremnost policije da adresira pitanja zločina iz mržnje. Ističe da su policijski službenici i službenice obučeni da prepoznaju i adekvatno reaguju na takve slučajeve, što je pozitivan korak ka boljom zaštiti prava LGBTI osoba. Međutim, ne navodi se koliko su ove obuke efektivne u praksi i da li dovode do stvarnog poboljšanja u procesuiranju zločina iz mržnje.

Predstavnici NVO kritikuju pravosudni sistem zbog neefikasnosti i nedostatka odlučnosti u sankcionisanju govora mržnje i zločina iz mržnje. Navode da "imamo veliku razliku između zakonskih rješenja i njihove implementacije na terenu", što ukazuje na postojanje zakona koji nisu u potpunosti iskorišćeni za zaštitu LGBTI osoba. Oni takođe osvetljavaju specifične izazove sa kojima se suočavaju trans osobe, ukazujući na nedovoljnu pravnu i socijalnu zaštitu. Takođe kažu da uprkos postojanju zakona, "vidimo da nemamo dovoljno procesuiranih slučajeva". I ističu povećanje broja slučajeva govora mržnje u online prostoru, što predstavlja veliki izazov za institucije koje se bave zaštitom prava LGBTI osoba.

Iz istraživanja jasno je da, uprkos postojanju zakonskih okvira za zaštitu LGBTI osoba u Crnoj Gori, postoji značajan jaz između zakona i njihove praktične primjene. Edukacija pravosudnog i policijskog osoblja, kao i uspostavljanje efikasnijih mehanizama za procesuiranje i sankcionisanje govora mržnje i zločina iz mržnje, izdvajaju se kao ključni koraci ka poboljšanju zaštite prava LGBTI osoba.

VII PREPORUKE

▪ SNAŽNIJA PRIMJENA ZAKONA

Snažnija primjena zakona je temeljni korak u borbi protiv govora mržnje prema LGBTI osobama. Institucije, uključujući policiju i pravosudni sistem, moraju preuzeti aktivnu ulogu u identifikaciji i procesuiranju slučajeva govora mržnje, što zahtijeva ne samo jasne i precizne zakonske odredbe, već i adekvatne resurse i obuku. To podrazumijeva proaktivno praćenje online i offline prostora, efikasno prikupljanje dokaza i brzu reakciju na prijave. Kroz primjerene i odvraćajuće sankcije, može se poslati jasna poruka da društvo neće tolerisati govor mržnje.

Ključ uspjeha leži i u jačanju međuinstitucionalne saradnje i razmjene informacija, što može doprinijeti efikasnijem identifikovanju i sankcionisanju počinilaca. Osim toga, institucije moraju razviti mehanizme za podršku i zaštitu žrtava tokom cijelog procesa, od prijavljivanja do sudskog postupka, kako bi se izbjeglo njihovo dodatno viktimiranje. Na kraju, transparentnost u postupanju i odlukama institucija ključna je za izgradnju povjerenja među LGBTI osobama i širom zajednicom. Redovno izvještavanje o slučajevima, postupcima i izrečenim kaznama može podstići druge žrtve da prijave slične incidente, znajući da će njihovi slučajevi biti ozbiljno shvaćeni i efikasno procesuirani.

▪ UNAPRJEĐENJE ZAKONODAVNOG OKVIRA

Unapređenje zakonodavnog okvira podrazumijeva detaljnu reviziju postojećih zakona vezanih za govor mržnje, sa posebnim fokusom na njihovu primjenjivost u kontekstu zaštite LGBTI osoba. Ova analiza treba da identificuje praznine i nejasnoće u zakonu koje otežavaju procesuiranje slučajeva govora mržnje i predloži konkretne izmjene ili dopune koje bi olakšale efikasno sankcionisanje počinilaca. Takve izmjene bi trebalo da uključe jasne definicije govora mržnje, adekvatne i odvraćajuće kazne, te specifične odredbe koje se odnose na digitalni prostor.

Neophodno je osigurati i da zakonski okvir u potpunosti reflektuje savremene međunarodne standarde i preporuke u vezi sa zaštitom prava manjina i borbi protiv diskriminacije. Konačno, javne konsultacije i uključivanje stručnjaka iz oblasti ljudskih prava, kao i predstavnika LGBTI zajednice u proces kreiranja i revizije zakona, će doprinijeti razvoju inkluzivnijeg i efikasnijeg zakonodavnog okvira. To osigurava da zakoni odražavaju stvarne potrebe i izazove sa kojima se LGBTI osobe suočavaju, jačajući njihovu pravnu zaštitu.

▪ KAMPAŃJE PODIZANJA SVIJESTI

Kampanje podizanja svijesti su ključne za promjenu društvenih stavova i smanjenje govora mržnje. Takve kampanje treba da informišu javnost o pravima LGBTI osoba i negativnim posledicama govora mržnje, koristeći pritom različite medije i platforme za široku diseminaciju poruka. Važno je naglasiti da govor mržnje nije samo pitanje slobode izražavanja, već i akcija koja može imati ozbiljne posljedice na pojedince i društvenu koheziju.

Edukacija treba da se sproveđe kroz škole, univerzitete, radna mesta i putem medija, naglašavajući važnost poštovanja različitosti i promocije tolerancije. Uključivanje poznatih ličnosti i uticajnih javnih figura može dodatno povećati doseg i efikasnost ovih kampanja, pružajući snažne poruke podrške LGBTI zajednici.

Na kraju, potrebno je razviti edukativne materijale i resurse koji su dostupni i prilagođeni različitim ciljnim grupama, uključujući djecu, roditelje, obrazovne radnike i poslodavce. Takvi materijali mogu pomoći u razbijanju stereotipa i predrasuda, kao i u promociji razumijevanja i empatije prema LGBTI osobama, čime se dugoročno doprinosi stvaranju inkluzivnog društva.

▪ **OBUKA STRUČNJAKA**

Obuka stručnjaka je neophodna za efikasno prepoznavanje i adekvatno reagovanje na govor mržnje. Policija, pravosudni sistem, zdravstveni radnici, i obrazovni sektor igraju ključnu ulogu u zaštiti LGBTI osoba od diskriminacije i nasilja. Stoga, obuke treba da imaju za cilj povećanje njihovog razumijevanja o specifičnim izazovima sa kojima se LGBTI osobe suočavaju, kao i razvoj specifičnih vještina za suočavanje sa ovim situacijama.

Kroz obuke, profesionalci mogu naučiti kako da identifikuju govor mržnje i nasilje zasnovano na seksualnoj orientaciji i rodnom identitetu, kako da pružaju podršku žrtvama, i kako da koriste postojeće zakonske mehanizme za zaštitu prava LGBTI osoba. Takođe, obuke treba da promovišu upotrebu inkluzivnog jezika i pristupa, što je ključno za stvaranje sigurnog i podržavajućeg okruženja.

Osim toga, obuke treba da uključe module o emocionalnoj inteligenciji i empatiji, kako bi profesionalci mogli bolje razumeti i odgovoriti na potrebe LGBTI osoba. Pružanjem alata i znanja stručnjacima, može se značajno poboljšati kvalitet podrške koja se pruža LGBTI zajednici, kao i njihova zaštita od govora mržnje i diskriminacije.

▪ **OSNAŽIVANJE LGBTI ZAJEDNICE**

Osnaživanje LGBTI zajednice da prijavljuju govor mržnje i traže pravdu je ključan korak ka stvaranju sigurnijeg okruženja. To uključuje pružanje informacija i resursa o pravnim mehanizmima dostupnim za zaštitu od diskriminacije i nasilja, kao i o procesu prijavljivanja incidenta. Takođe, važno je razviti mreže podrške unutar zajednice i sa ostalim partnerima, uključujući pravna savjetovališta i organizacije civilnog društva, kako bi se osigurala adekvatna pomoć i savjetovanje za žrtve.

Podsticanje solidarnosti i zajedništva unutar LGBTI zajednice doprinosi jačanju otpornosti na diskriminaciju i nasilje. Radionice, seminari i kampanje osnaživanja mogu pomoći pojedincima da razviju samopouzdanje i vještine potrebne za suočavanje sa izazovima, kao i za zagovaranje svojih prava.

▪ **SARADNJA CIVILNOG DRUŠTVA I INSTITUCIJA**

Saradnja civilnog društva i institucija je temeljna za efikasnu borbu protiv govora mržnje. Razvojem zajedničkih strategija i akcija, moguće je stvoriti koordinisani odgovor koji obuhvata različite aspekte problema - od prevencije i edukacije do sankcionisanja počinjoca. Partnerstvo između institucija i organizacija civilnog društva može olakšati razmjenu znanja, resursa i najboljih praksi, kao i razviti inovativne pristupe za suzbijanje govora mržnje.

Ključno je uspostaviti mehanizme za redovno savjetovanje i saradnju, uključujući radne grupe, okrugle stolove i zajedničke projekte, koji bi omogućili različitim akterima da zajedno rade na rješavanju konkretnih izazova. To uključuje razvoj zajedničkih kampanja za podizanje svijesti, zajedničkih obuka za profesionalce, kao i koordinirane podrške za žrtve govora mržnje.

Potrebno je graditi mostove razumijevanja i dijaloga između LGBTI zajednice i šire javnosti, uz podršku vlasti i civilnog društva. Kroz ovakvu saradnju moguće je razbiti predrasude, graditi inkluzivnije društvo i osigurati da svi građani uživaju jednaka prava i zaštitu od diskriminacije i nasilja.

